EMILIJA VYDIENĖ

KASNAKT

Kasnakt ateini tu
Skaisti, graži kaip visada,
Žydriu apsisiautusi skliautu,
Jaunystės dienas nešdama.

Kasnakt tu nubrauki rasas
Nuo gęstančių mano akių
Ir pašauki atgal dienas
Anų gražių laikų.

Kasnakt pavasario žiedai
Išpuošia pievas ir miškus,
Vingiuojasi balti takai
Per tavo žydinčius laukus.

Kasnakt atsiveria dangus
Grožybių pilnas ir didus,
Liūliuoja miegančia žeme
Skambi lakštingalos daina.

*
* *
*

J. NARŪNĖ

RYTMEČIO RŪKAS

Baltas rūkas skleidės . . .
Kėlėsi undinės,
Vandenyno deivės.

Baltos kojos basos,
Baltos putos — rūbai,
Baltos lino kasos . . .

Rūkas tyliai nyko.
Vizija baigta . . .
Nieko nebeliko —
Jau šviesi diena!

NORA NORVAIŠAITĖ-KULPAVIČIENĖ,
"Moters" žurnalo redaktorė,
redakcijoje dirba nuo 1957 metų — meninė priežiūra ir viršeliai; nuo 1962 metų meno ir techn. red.; nuo 1967 metų žurnalo red.

* * *

BRONĖ PABEDINSKIENĖ,
"Moters" žurnalo administratorė,
žurnalo kolektyvui priklauso nuo 1955 metų, daug prisidėjo prie žurnalo atkūrimo Kanadoje; nuo 1955 iki 1963 metų vedė "Šeimininkių kampelį"; žurnalo administratorės pareigas eina nuo 1956 metų.

PIRMOJI PAŽINTIS SU ŽEMAITĖS KŪRYBA

GABRIELĖ PETKEVIČAITĖ – BITĖ

Buvo tai 1894 m. vasarą, kada du Šiaulių gimnaziją baigę jaunikaičiai, Povilas Višinskis ir Vincas Kalnietis, išsiruošė keliauti ieškodami tėvynėje lietuvių inteligentų. Tikėjosi kame nors jų užtikti, nes buvo jiems jau ne sykį patekę į rankas lietuvių kalba spausdintų laikraščių ir knygelių, rusų valdžios tada smarkiai draudžiamų. Ypač veikė anų laikų jaunuolius "Varpo" laikraštis, kurs nesiliovė "Tėvynės Varpais" gausti, į visas širdis belsti: "Pabuskite! Pabuskite!"

Kadangi Višinskis su Kalniečiu gavo įspūdį, jog "Varpas" ne vieno žmogaus rašomas, todėl nutarė ieškoti jo bendradarbių savo apylinkėje. Apsivilkę ne gimnazistų, bet sodžiaus bernų rūbais, iškeliavo pėsti iš Šiaulių, pakeliui užeidami pas pažįstamus inteligentus ir gimnazijos draugus, bet niekur šių namie nerado. Pagaliau užėjo į Joniškėlį, ieškodami mano brolio, irgi Šiaulių gimnazisto, kurio irgi tuo laiku kaip tik namie nebuvo. Aš tada darbavaus savo bityne, kada atbėgo tarnaitė, pranešdama man:

– Atėjo du sodžiaus berneliai ir klausia mūsų ponaičio. Pasakiau, kad ponaičio nėra namie ir kad jo vietoje pašauksiu panelę. Man vaikinai pasisakė savo kelionės tikslą: ieška susipratusių lietuvių inteligentų. Besikalbant apie mūsų spaudos būklę, apie rašytojų stoką, apie sunkumus susijusius su knygų gabenimu, Povilas Višinskis prisiminė turįs pasiėmęs iš vienos sodžiaus bobelės rankraštį. Ta bobutė, sako, norinti būtinai rašyti laikraštyje. Višinskis stengęsis jos raštą paskaityti, bet mažai ką supratęs, nes ji rašanti be jokių ženklų ir žodžio viduryje prirašanti didžiųjų raidžių (Ž. nevartojo skyrybos ženklų, bet niekur nepainiojo mažųjų ir didžiųjų raidžių).

Kai aš paėmiau tą raštą skaityti, dar mažiau supratau, nes ir tarmė buvo man svetima. Rankraštis buvo stambiomis raidėmis parašytas prastame pilkame popieriuje ir susiūtas, kaip sąsiuvinis, storu, namie verptu linų siūlu.

Pasakojo dar Višinskis, kad ta bobutė rašiusi naktimis, nes dieną turinti namie ruoštis, visus sodietės darbus dirbti. O už rašymą nakčia ir žibalo eikvojimą gavusi barti nuo vyro.

Kadangi tuo laiku buvau pasiruošusi važiuoti į Rygos pajūrį, kur ketinau susitikti su mūsų kalbininko Jono Jablonskio šeima, tai paprašiau Višinskį, kad jis man įteiktų tos bobutės rankraštį, o aš pasisakiau tą rankraštį įteiksianti daugiau už mus nusimanančiam, tikram gimtosios kalbos žinovui, Jablonskiui.

Nuvykusi į pajūrį, apsigyvenau Karlsbade, kur buvo apsistojęs ir Jablonskis su šeima. Sulig pirma savo apsilankymo diena pas Jablonskius susitikau su d–ru Vincu Kudirka, o taip pat su Pranu Mašiotu, Antanu Krikščiukaičiu, Lozoraičiu. Visi tai buvo jauni mūsų atgimstančios tautos veikėjai, rašytojai

ŽEMAITĖ

1845 — 1921

(nuotrauka daryta Amerikoje 1916 m.)

ir žymūs vyriausiojo "Varpo" redaktoriaus Vinco Kudirkos (kuris tada laikrašty pasirašydavo Q.D. ir K.) talkininkai.

Vincas Kudirka, nors ir išblyškęs, nors ir Varšuvos kalėjimo nuvargintas, buvo dar stiprus, aukšto ūgio, jaunas dar žmogus mėgstąs pajury pasivaikščioti.

Čia minėtų lietuvių susirinkime ėmė Jablonskis mano atvežtą sodžiaus bobutės rankraštį nagrinėti, skaityti. Sklandžiai tas skaitymas nėjo. Buvo pradžioje susidurta su daug neaiškumų Nemažai pasiginčyta dėl tarmės, nemažai spėliota, galvota, ir galų gale bendrai visų nutarta, kad apsakymėlis, pavadintas "Pragerti balakonai", tinka spaudai, nes jame gražiai ir vaizdžiai nupieštas sodžiaus gyvenimas. Buvo tada sugalvotas tai bobutei, kuri vadinosi Julija Žymantienė, slapyvardis Žemaitė.

("Krislai" – Atsiminimai)